

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLİLİKLERLE MÜCADELE

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
ERKEN YAŞTA ZORLA EVLENDİRME OLGUSU	4
Kavramsal Arka Plan	4
Erken Yaşta ve Zorla Evlendirmenin Tanımlanması.....	6
Erken Yaşta Zorla Evlendirmenin Nedenleri.....	7
Erken Yaşta Zorla Evlendirmenin Sonuçları	9
ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUAT	14
ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLENDİRMEYLE MÜCADELEDE MESLEK ELEMANLARININ YARARLANABİLECEĞİ YÖNTEM VE ARAÇLAR.....	18
Risk Belirleme Çalışmaları ve Mevcut Durum Analizi.....	18
Suçun Tespiti ve Bildirilmesi.....	21
Yanlış Kültürel İnançlarla Mücadele	22
Evlenme İzinlerinde Detaylı İnceleme Yapılması	23
Çocuğun Ailesiyle Çalışma	24
Okul Sistemiyle Çalışma.....	27
NELER ÖĞRENDİK?.....	28
SORULAR	30
KAYNAKLAR	34

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLİLİKLERLE MÜCADELE

Öğrenme Çıktıları

- Erken yaşta ve zorla evlendirilen çocukların bu tür evliliklerde maruz kaldığı insan hakları ihlallerine duyarlılık geliştirme,
- Erken yaşta ve zorla evlendirme olgusunu kavramsal düzeyde açıklayabilme,
- Erken yaşta ve zorla evlendirmenin temel nedenlerini anlama ve eleştirel bir perspektifle değerlendirebilme,
- Ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeleri inceleyerek çocukları erken yaşta ve zorla evlendirilmeye karşı koruma amaçlı mevcut hukuki çerçeveyi anlama,
- Erken yaşta ve zorla evlendirmeye mücadele kapsamında yürütülecek çalışmalara ilişkin yetkinliği geliştirme.

Anahtar Sözcükler

Erken yaşta evlendirme, zorla evlendirme, erken yaşta ve zorla evlendirmeyi önleme, çocuk hakkı ihlali, çocuk istismarı

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

GİRİŞ

Çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmesi, günümüzde çocuk hakları bağlamında çocuk istismarı olarak nitelendirilen ancak çoğunlukla kültürel etkenler sebebi ile devam eden önemli bir sorundur.

Erken yaşta ve zorla evliliklerin ortaya çıkmasında sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda pek çok faktör etkili olabilmektedir. Cinsiyete dayalı ayrımlar, disfonksiyonel aile dinamikleri, çocuğa verilen yetersiz değer, yanlış kültürel inançlar ve normlar, sosyoekonomik yoksunluk, göç ve şiddet gibi sorunlar, erken yaşta ve zorla evlilik olgusunu çok boyutlu bir hâle getirmektedir. Bu çok boyutlu yapı, erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele kapsamında, politika geliştirme ve uygulama belirleme süreçlerinde çeşitli zorluklara neden olmaktadır.

Bu derste, erken yaşta ve zorla evlendirilme olgusunu anlama, bu durumun çocuklar üzerindeki etkilerini değerlendirme ve çocukları bu istismar türünden koruma konularında temel bir çerçeve sunulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak erken yaşta ve zorla evlendirilmenin tanımı ve kapsamı ele alınarak bu sorunu ortaya çıkaran faktörlere ilişkin kavramsal bir altyapı oluşturulması hedeflenmektedir.

Erken yaşta ve zorla evliliklerin, bireylerin gerek çocukluk gerekse yetişkinlik dönemlerinde sebep olduğu olumsuz etkiler ve sorunlar ders kapsamında irdelenmektedir. Fiziksel, sosyal, psikolojik ve duygusal etkilerle çocukların eğitim ve istihdam fırsatlarını, kişisel gelişim ve özerklik şanslarını kısıtlayan erken yaşta ve zorla evlilikler; çeşitli sağlık sorunlarına, travmatik yaşam deneyimlerine, şiddet ve istismara neden olabilmektedir.

Dersin bir diğer odak noktasını, erken yaşta ve zorla evlendirilmeye yönelik ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. Bu bakımdan, çocuk haklarını konu alan ulusal düzenlemelerin ve uluslararası sözleşmelerin analiz edilmesi önem kazanmaktadır. Erken yaşta ve zorla evlendirmeye mücadele stratejileri ise son bölümde ele alınmaktadır.

3

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ERKEN YAŞTA ZORLA EVLENDİRME OLGUSU

Erken yaşta ve zorla evlendirme, dünya genelinde yaygın olarak karşılaşılan bir olgudur. Günümüzde bu olgu, bireylerin biyopsikososyal iyilik hâlini olumsuz etkileyen ve insan hakkı ihlali olarak nitelendirilen önemli bir sosyal sorun olarak kabul edilmektedir.

Bu noktada, erken yaşta ve zorla evlendirmenin neden bir sorun olarak algılandığını görebilmek için meselenin arka planına odaklanmak gerekmektedir. Bu doğrultuda, erken yaşta ve zorla evlendirmenin tanımlanmasına, bu olgunun sebepleri ve çocuklar üzerinde yarattığı etkilerin irdelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kavramsal Arka Plan

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her bireyin çocuk sayılacağı hükmünü koymaktadır. ÇHS'ye taraf devletlerden biri olarak Türkiye de bu hükmü iç hukuk nezdinde uygulamaktadır. Nitekim 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre, daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak tanımlanır.

Türk Medeni Kanunu'nda, erginliğin (yetişkinliğin) on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlayacağı belirtilmektedir. On sekiz yaşını dolduran kişi "ergin" sıfatını kazanarak kanun önünde tüm vatandaşlık haklarını kullanma ve hukuki sorumluluklarını yerine getirme yetkinliğine erişmiş kabul edilir. Bu bakımdan Türk Medeni Kanunu'na göre, 18 yaşını dolduran kadın ve erkekler yetişkin sıfatıyla kimsenin rızası ve iznine bağlı olmadan evlenebilir. Bu durum, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de resmî evlenme yaşının 18 olduğu anlamına gelir.

Türk Medeni Kanunu hükümleri, istisnai durumlarda evlenme yaşının 18 yaşından önce olabileceğini göstermektedir. Bireyin, on sekiz yaşını doldurmadan önce yasal izinler dâhilinde resmî nikah yoluyla evlenmesi bireye ergin statüsü kazandırır. Evlilik için erkek ve kadının en az on yedi yaşını doldurmuş olması, ayrıca hem erkeğin hem kadının yasal temsilcilerinin evliliğe rıza göstermesi gerekir. Diğer taraftan kanun, "olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple" on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine mahkeme kararıyla izin verilebileceğini öngörmüştür. Bu durumda da olanak dâhilinde evlenecek kişilerin anne-baba veya vasisinin dinlenerek karar verilmesine hükmolunmuştur. Yukarıda bahsedildiği gibi bu hususlar ancak yasal izinler dâhilinde resmî olarak yapılan evlilikleri kapsayan istisnai durumları yansıtmaktadır.

On sekiz yaşından önce yapılan evliliklerin belirli kriterler dâhilinde hukuki olduğu görülmele birlikte bu tür evlilikler için evlilik kararının, birçok durumda yaşı küçük bireye doğrudan bırakılmadığı görülmektedir (Soylu ve Ayaz, 2013; Burcu ve ark., 2015; Gezer-Tuğrul, 2018). Nitekim evlilik, hukuki boyutunun ötesinde biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri barındıran çok boyutlu bir olgudur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Evlilik yoluyla aile kurmak, bireyin yaşamında birçok değişikliği beraberinde getirmekte, bu yönüyle pek çok toplumda çocukluktan yetişkinliğe geçişin önemli bir belirleyicisi olmaktadır. Bu geçiş aynı zamanda toplum nezdinde meşru cinselliğin ve doğurganlığın başlangıcını belirtmektedir.

Kanunla izin verilse bile on sekiz yaşını dolduran her bireyin evlenmeyi tercih etmediği görülür. Öyle ki, sağlıklı bir evlilik, evliliğe hazırlığı ve neticesinde evliliğe hür irade ile karar vermeyi gerektirir. Evliliğe hazır olma durumu, bireylerin evlilik kararını kolaylaştıran faktörlerden biri olarak biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarda farklı faktörlerden etkilenir. Bu bağlamda araştırmacılar, evliliğe hazırlık sürecini şekillendirmesi bakımından çeşitli faktörlere dikkat çekmiştir (Keldal, 2021) (Tablo 1).

Tablo 1: Evliliğe Hazır Olmada Temel Belirleyiciler

Boyutlar	Faktörler
Biyolojik/Fiziksel	Yaş Fiziksel yeterlilik/olgunluk Cinsel olgunluk
Psikolojik/Davranışsal	İlişki kurma becerileri İletişim becerileri Sosyal beceriler Sorumluluk alabilme
Sosyal/Kültürel	Ahlaki olgunluk Toplumsal kurallara uyma Sosyal kabul ve onay Eğitimini tamamlama
Ekonomik	Meslek sahibi olma Yeterli gelir

Kaynak: Keldal, 2021

Tablo 1’de yer alan faktörler bağlamında, evlilik birliğini oluşturmanın sağlıklı ve kabul gören bir şekilde gerçekleşmesinde bireyin evliliğe hazır olması ve evlilikle birlikte üstleneceği sorumluluklarla ilgili yeterliliğe sahip olması beklenir. Nitekim evliliğe hazır olmadan ilişkiye adım atılması, bu sorumlulukları üstlenebilme noktasında sorunlar yaşanmasına, sonuç itibarıyla evlilik ilişkisine ve ilişkideki bireylere zarar verebilmektedir. Dolayısıyla evlilik ilişkisinin bireyler için doyum sağlayıcı bir biçimde yürütülmesinde evliliğe hazır oluşun çok önemli olduğu ifade edilebilir (Keldal, 2021). Ne yazık ki bireylerin evlilik kararları, her zaman bütünüyle kendi özgür iradeleri dâhilinde ve bir hazırlık süreci neticesinde gerçekleşmeyebilir.

Özellikle erken yaşta evlendirmelerin, söz konusu evliliğe hazırlık niteliklerini karşılamaması ve çeşitli biçimlerde zorlamaya dayalı olarak gerçekleştirilmesi konuyu önemli bir soruna dönüştürmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Erken Yaşta ve Zorla Evlendirmenin Tanımlanması

On sekiz yaşını doldurmamış ve yasal olarak çocuk olarak tanımlanan bireyin evlenmesi literatürde “çocuk evliliği”, “erken yaşta evlilik”, “erken yaşta yapılan evlilik”, “çocuk gelin/damat”, “erken yaşta evlendirme” veya “erken yaşta evlendirme” gibi farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Bu kavramlar genellikle çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmayan biçimde evlilik ilişkisi içine dâhil edilmesine atıfta bulunduğu için çocuğun evlenmesini sorun olarak gören bir yaklaşımı yansıtan ifadelerdir (Çetin, 2020; Kara, 2015; Özcebe ve Küçük Biçer, 2013). Bu durum, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmayan bir ilişkiye sürüklenmesini işaret eden bu olgunun, hangi kavramla ifade edilmesi gerektiğine ilişkin çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Bunlardan biri evlilik kavramının kullanımıdır. Evlilik, yukarıda ele alındığı üzere bireylerin istekleri dâhilinde gerçekleşen ve hazırlık sürecini barındıran bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca evlilik bireyin birçok açıdan olgunlaşmasıyla birlikte anlam kazanmaktadır. Hukuken de evliliğin bireye “ergin” sıfatı kazandırması bu bakış açısını desteklemektedir. Dolayısıyla olgunlaşmamış ve evliliğe hazır olmayan bir çocuk ile evlilik kavramını eşleştirmenin uygun olmayacağı değerlendirilebilir. Bir diğer husus, gelin ve damat sıfatlarının erken yaşta evlendirilen çocukla ilişkilendirilmesidir. Gelin veya damat olmak yine evliliğe hazır durumda bulunup evlilik ilişkisini başlatmış yetişkin kişiler için kullanılması uygun bir ifadedir. **Bu nedenle, evliliğe hazır olmayan ve bu konuda bir iradesi bulunmayan çocuğun, gelin veya damat olarak nitelendirilmesi erken yaşta evlendirmenin meşrulaştırılması olarak görülebilir.**

Özellikle ataerkil toplumsal yapıda, erken yaşta evlendirmenin meşru görülmesi, çocuk için gelin veya damat ifadesinin kullanılmasını beraberinde getirirse de çocuğa yönelik bu tür yakıştırmaların yapılması uygun olmayacaktır. Bu nedenle, çocuğun evliliği kavramı yerine erken yaşta evlendirme kavramını tercih etmek daha doğru bir yaklaşımı yansıtır. Neticede, hukuki zeminde de çocuğun evlenmek için istek ve iradesi bulunsa dahi çocuktan birinci derecede sorumlu yetişkinlerin ve devletin onayı olmadan evliliğin gerçekleşmesi yasal değildir. Bu nedenle çocuğun evlenmesi yerine bireyin erken yaşta “evlendirilmesinden” söz edilebilir.

Ele alınan kavramsal arka plandan hareketle literatürde yer bulan “**erken yaşta evlendirme**” **tanımı taraflardan en az birinin 18 yaşından küçük olduğu evlendirme biçimini ifade etmektedir.** Bununla birlikte, tarafların 18 yaşından büyük olmalarına rağmen fiziksel, duygusal, cinsel ve psikolojik gelişim düzeyleri ve yaşam tercihleri konusundaki bilgi eksiklikleri nedeniyle evlenmeye rıza gösterecek donanımına sahip olmadıkları evlilikler de bu kapsamdadır. **Zorla evlendirme ise, taraflardan birinin ve/veya her ikisinin de evlenme konusunda tam ve özgür rızasını beyan etmediği evlendirme biçimidir** (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği [OHCHR], 2023; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2021). Dolayısıyla zorla evlendirme yetişkin yaştaki bireyler için de geçerli olabilir. Ancak **erken yaşta evlendirmelerde çocuğun tam, özgür ve bilgilendirilmiş rıza göstermediği göz önüne alındığında, çocukların “evlendirilmesi” bir tür zorla evlendirme olarak**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

kabul edilmektedir. Nitekim zorla evlendirmeler, pek çok sosyal ve kültürel dinamikten beslenen önemli bir sorundur ve erken yaşta evlendirme vakalarının önemli bir kısmını kapsamaktadır.

Erken yaşta evlenme hususu kimi durumlarda çocuk sıfatını taşıyan bireyin isteğini yansıtır görünür. Öyle ki, erken yaşta ve zorla evlendirilen kız çocukları bazı durumlarda bunda kendi rızalarının da olduğunu beyan edebilmektedir. Ancak bu rızanın, inşa edilmiş bir rıza olduğunu literatürdeki araştırma sonuçlarından anlamak mümkündür. **Erken yaşta evlendirme, kişilerin rızası ve onayı dâhilinde gerçekleşebilir ancak istek ve irade dâhilinde olsa dahi bu tür bir ilişkiyi deneyimleyenler için çoğunlukla olumsuz sonuçlar doğurduğundan bir sorun olarak görülmektedir.** Dolayısıyla erken yaşta ve zorla evlendirilmelere yönelik yasal ve idari önlemlerin alınması ve bu uygulamanın önüne geçilebilmesi için çeşitli politika ve programların uygulanması amaçlanır.

“

Erken yaşta evlendirmeyi meşrulaştırmaya zemin araladığı için evlilik ilişkisine dâhil edilen çocuk için “gelin ve damat” ifadelerinin kullanılması uygun değildir.

”

7

Erken Yaşta Zorla Evlendirmenin Nedenleri

Erken yaşta evlendirmelerin nedenleri çeşitlilik göstermekle birlikte bunları sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler bağlamında ele almak mümkündür.

Sosyal olarak çocukların erken yaşta evlendirilmesinin kabul görmesi, kültürel etkenlerle birleşerek bu tür evlenmeleri içinde buldukları sosyal çevre nezdinde meşrulaştırmaktadır. Bunun temelinde, ataerkil kültüre dayanan cinsiyet ayrımının payı büyüktür. Nitekim erken yaşta evlendirmelerden kız çocukları erkek çocuklarına oranla daha fazla etkilenmektedir (Özcebe ve Biçer, 2013). Ataerkil toplum yapısında ortaya çıkan cinsiyet hiyerarşisinde, erkeğin ailenin reisi olarak görülmesi, ailedeki kadın ve çocuklar üzerinde hâkimiyet sahibi olması çocukluk yıllarından başlayarak bireylerin cinsiyet ayrımına maruz kalmasına sebep olmaktadır. Ataerkil toplum içerisinde, ailede kadına ve erkeğe atfedilen rollerin farklılaşması, otoritenin erkeğe verilmesi, kadının ve dolayısıyla kız çocuklarının değerini düşürmekte ve birçok açıdan onları erkeğe bağımlı hâle getirmektedir.

Ailede çocuğun değerini inceleyen çalışmalarda görülebileceği üzere kız ve erkek çocuklara atfedilen sosyal değer, geleneksel ataerkil toplumlarda önemli ölçüde farklılık gösterir. Buna göre, erkek çocukları aile için statü simgesi, aynı zamanda yaşlılık sigortası olarak görülürken kız çocukları belirli bir aşamadan sonra aileyi terk edeceği düşünülen bir yabancı olarak görülebilmektedir. Bu durum, bazı ailelerde kız çocuklarının ekonomik bir yük olarak görülmesine sebep olmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Evlendirilecek kız çocuğu karşılığında “başlık parası” alınarak ekonomik kazanç sağlanması bunun yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2017). Buna ek olarak, ataerkil kùltürel örüntü içerisinde berdel, beşik kertmesi, başlık parası evliliği, kan bedeli evliliği, kuma evliliği, levirat, akraba evliliği gibi farklı evlilik uygulamalarının çođu durumda erken yaşta evlendirmeye ilişkili olduğu görùlebilir (Özcebe ve Biçer, 2013; Yıldız ve Poyraz, 2020).

Ataerkil yapıda kadın, erkeğin himaye ve gözetiminde bulunan ve özel alana ait bir cinsiyet kimliğine sıkıştırıldığı için kadının “namusunu korumak” birçok açıdan öncelikli bir durumdur. Bu bakış açısı, pek çok durumda kadınların “namus” konulu şiddete uğramasına ve hatta öldürülmesine sebep olabilmektedir. Bu yapı içerisinde ailelerin kız çocuklarını; cinsel tacizden, şiddetten veya meşru olmayan ilişkilerden uzak tutma düşünceyiyle bir an önce bir erkeğin himayesine sokmak istediği görùlebilmektedir.

Evlendirme yolu ile kız çocukların evlilik dışı cinsel ilişkiye girmelerine ve hamile kalmalarına engel olma düşünceyi bunlar arasındadır. Bu nedenle, daha erken yaşta evlendirilen çocukla ilgili bu tür kaygıları en aza indirmek, ikincil bir kazanç olarak önem kazanabilir (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2010; Aslan, 2019).

Erken yaşta ve zorla evlendirmeler, kız çocuklarını çok daha fazla etkilemektedir. Bu durumun oluşmasında, ataerkilliğe dayanan cinsiyet eşitsizlikleri rol oynamaktadır.

8

Ataerkilliğe dayalı cinsiyet ayrımı, ailede ve toplumsal yaşamda kadınların söz hakkını sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla kadınlar, erkeğin koruması altında olması gereken ve aynı zamanda erkeğe itaat etmesi beklenen kişilerdir. Türkiye genelinde gerçekleştirilen Kadına Yönelik şiddet Araştırması sonuçlarına göre şiddete uğramış kadınların beyanları doğrultusunda belirlenen şiddet nedenleri arasında; erkeğin sözünü dinlememe, erkeği kıskanma, cinsel ilişkiyi reddetme, ayrılmayı/boşanmayı isteme, ev işlerini aksatma, istemeden/sevmeden evlenmiş olma gibi faktörler sıralanmıştır. Kadınlar aynı zamanda ekonomik sorunlar, erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar, erkeğin kadını kıskanması, erkeğin yetiştirilme tarzı gibi faktörlere de sıklıkla değinmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB]-Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü [HÜNEE], 2015a). Bunların, toplumda kabul gören cinsiyet rolleriyle uyumlu olduğu ve bu yönüyle erkek şiddetinin kadını kontrol etme amacıyla kullanılan bir araca dönüştüğünü anlamak mümkündür.

Dolayısıyla cinsiyet rolleri bağlamında ailede yetişen kız çocuğunun öğrenme ve davranış geliştirme süreçleri bu dinamiklerden etkilenmektedir. Netice itibarıyla ailede otoritesi ve söz hakkı olmayan kadınların ve kız çocuğunun “sorun çıkmaması” için barışçıl ve itaatkâr olmaya yönelmesi daha

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

mümkündür. Bu nedenle **özellikle kız çocuğun, yetişkin olduğunda evlilik kararı alması ve evleneceği kişiyi seçmesi her zaman mümkün olmamaktadır.** Bu durum, çocuğun erken yaşta ve zorla evlendirilmesine kapı aralamaktadır. Dolayısıyla geleneksel ve toplumsal normlar, cinsiyet rollerine dayalı inançlarla birleşerek erken yaşta evlenmenin aileler, çocuklar ve toplum tarafından “normal” ve “kabul edilen” bir uygulama olarak algılanmasına neden olmaktadır. Cinsiyet kalıpları, kadınlara eş ve anne olarak değer atfedilmesi, kadınların cinselliğiyle ilgili toplumsal denetim beklentisi erken yaşta evliliğin gerekçeleri hâline dönüşebilmektedir.

Düşük sosyoekonomik statü, erken yaşta evlendirmenin temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Bu bakımdan yoksulluk, kırsalda yaşam ve düşük eğitim seviyesi erken yaşta evlendirme konusunda önemli risk faktörleridir (Poyraz-Fındık ve ark., 2019; Soylu ve Ayaz, 2013, UNICEF, 2021). UNICEF raporunda (2014), yoksulluğun erken evlendirme riskini 2,5 kat artırdığı ve dünya genelinde kırsal alanlarda yaşayan çocukların erken evlendirilme riskinin kentsel alanlara göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Erken Yaşta Zorla Evlendirmenin Sonuçları

Erken yaşta evlendirme biçimleri kültürden kültüre değişiklik gösterse de küresel olarak çok sayıda evliliğin, ataerkil toplumsal yapının etkisiyle on sekiz yaşından önce gerçekleştiği ve bu evliliklerde önemli sorunların ortaya çıktığı genel kabuldür.

Erken yaşta ve zorla evlendirmenin olumsuz sonuçlarından biri, aile işlevselliğinin bozulmasıdır. Aile kurmak, neslin devamını sağlamanın ötesinde önemli bireysel ve toplumsal işlevlere sahiptir. Aile, sahip olduğu işlevleri yerine getirebilen, böylece sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlayan ve bireylere psikososyal destek sunabilen bir ortamdır. Sahip olunan değer yargıları, kimlik algısı, yaşam tarzı, kültürel birikim, yaşam kalitesi gibi pek çok bileşen çoğunlukla aileden bireye aktarılmaktadır. Dolayısıyla evlilikle kurulan aile bağları, ailenin tüm üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanması, aidiyet duygusu ve yaşam doyumu bakımından belirleyici etkilere sahiptir. Bu noktada, sağlıklı bir aile motifi, aile üyelerinin biyopsikososyal gelişimine katkı sağlama ve üyelerine sosyal beceriler kazandırma konusunda yetersiz kalmakta veya zarar verici olabilmektedir. İşlevsel olmayan ailelerde, aile bireyleri arasında iletişim zayıf, birlikte zaman geçirmeye verilen değer düşük, duygusal etkileşim sınırlı, ebeveynlik rol ve sorumlulukları ihmal edilmiş olabilmektedir. Eşlerin birbirini anlamaması, aile üyelerinin sahip oldukları rolleri yerine getirememesi, aile üyeleri arasında gerginliklerin sıkça yaşanması, sorunlara etkili ve birlikte çözümler üretilmemesi gibi pek çok faktör sağlıklı aile özelliklerine işaret etmektedir.

Evlenme yaşının ve evliliğe hazır olmanın aile dinamikleri üzerinde etkili olduğu değerlendirildiğinde, erken yaşta evlenmenin ve evliliğe hazır olmamanın olumsuz sonuçlar doğuracağı öngörülebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Erken yaşta evlendirilen bireylerin kurduğu ailelerin, aile işlevselliği ve evlilik yaşantısı bakımından daha dezavantajlı olduğunu gösteren birçok araştırma mevcuttur. Kutlu'nun (2020) alışmasına katılan, 10-16 yaş aralığında evlendirilmiş kadınların yanıtlarından elde edilen evlilik uyum puanlarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Başka çalışmalarda da evlenmeden önce eşini yeterince tanımayanların, görücü usulü evlenenlerin aile işlevselliğinin daha düşük olduğu belirlenmiştir (Kanburoğlu, 2019; Karaca, 2021).

Erken yaşta evlenmenin, evlilik içinde bireyin psikososyal sağlığına olan olumsuz etkileri de değerlendirilmiştir. Kaya ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada on yedi ve daha erken yaşta evlendirilen kadınlarla yirmi yaş ve üzerinde evlenen kadınların ruhsal ve cinsel sağlığına ilişkin göstergeler karşılaştırılmıştır. Ortaya çıkan bulgular, kadınların ruhsal ve cinsel iyilik hâline ilişkin sorunların erken yaşta evlendirilenleri daha çok etkilediğini göstermiştir. Bu bağlamda, erken yaşta evlendirilen kadınların; daha fazla gebelik ve doğum sayısına sahip oldukları, çocukluk çağında fiziksel ve duygusal istismar deneyimlerinin olduğu, daha fazla psikiyatrik bozukluk bildirdikleri, daha fazla intihar girişiminde buldukları ve daha düşük cinsel yaşam kalitesine sahip oldukları belirlenmiştir. Çeşitli araştırmalarda, erken yaşta yapılan evliliklerin evlilik doyumunu da olumsuz etkilediği görülmüştür (Kanburoğlu, 2019). Bulguların, literatürdeki başka çalışmaların sonuçlarıyla tutarlı olduğu vurgulanmıştır. Cinsiyet rolleri bağlamında, kadın olmak doğurganlık ve annelikle özdeşleştirildiğinden erken yaşta evlendirilmiş olsa da bireyden doğum yapması ve ocuk bakım sorumluluklarını üstlenmesi beklenmektedir. **Araştırmalar, erken yaşta evlendirilen bireylerin çoğunun ilk yıllarda ocuk sahibi olduğunu göstermektedir.** Erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının büyük bir kısmının gençlik dönemini tamamlamadan ikinci hamileliklerini yaşadığı işaret edilmektedir (Özcebe ve Küçük-Biçer, 2013). Durđut (2015) tarafından yapılan araştırmaya katılan on sekiz yaş altında evlendirilmiş kadınların %34,7'sinin ilk doğumlarını 17 yaş ve altında yaptığı, %68,3'ünün ise beş ve daha az gebelik deneyimi yaşarken %28,4'ünün ise 6-10 arası bir sayıda gebelik deneyimi yaşadığı belirlenmiştir. Bu durum, kadın sağlığı üzerinde fiziksel boyutta olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Vücutları, hamilelik ve doğum stresini kaldıracak kadar olgunlaşmamış olan kız çocukları için gebelik ve doğum hem anne hem de bebek için tehlike oluşturmaktadır (TBMM, 2010).

Sağlık sorunlarıyla ilişkili olarak, erken yaşta evlendirme sonucunda cinsel yolla bulaşan hastalıklar, rahim ağzı kanseri, sıtma, doğum fistülü gibi çeşitli hastalıklar, istenmeyen ve yüksek riskli gebelik ile gebelikte anne ve/veya bebeğin ölümü için artan risk faktörlerine değinilmektedir (Aslan, 2019). Anne ve bebek ölümleri erken yaşta meydana gelen gebeliklerdeki önemli risklerden biridir. Bilhassa 15-18 yaş arası kız çocuklarında gerçekleşen gebeliğe bağlı ölümlerin bu yaş grubundaki en sık ölüm nedeni olduğu bulgulanmıştır (Aktepe & Atay, 2017; Boran vd., 2013). Benzer bir çalışmada 15-18 yaş arası hamile kız çocuklarının doğum sırasında ölme olasılığının 20'li yaşlarındaki kadınlara göre iki kat daha fazla olduğu ve 15 yaşından önce doğum yapan kız çocuklarında fistül gelişme riski %88 olduğu saptanmıştır (Ahmed, 2015). Öte yandan, adölesan yaşlarındaki gebeliklerde, erken doğum ve düşük doğum ağırlığı daha yaygın görülmektedir. Bebeğin beklenenden daha az doğum ağırlığına sahip olması bebeğin organ gelişimi, solunum ve sindirim sistemi, beslenme ve bağışıklık gibi yaşamsal hususlarda bir dizi sağlık sorununa yol açabilmektedir. Bu sağlık sorunları, ilerleyen yıllarda çocukta fiziksel ve bilişsel geriliklerle

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

birlikte çeşitli kronik hastalıkların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Doğan-Köroğlu, 2014; Köseli ve Çelik, 2020; Özpuat, 2016).

Erken yaşıta evlendirilen bireylerin psikososyal sağlığı da daha fazla etkilenmektedir. Soylu ve Ayaz'ın (2013) çalışmasında, adli değerlendirme için yönlendirilen on beş yaşını doldurmadan evlendirilmiş kız çocuklarının ruhsal bozukluk tanıları incelenmiştir. Olguların yarıya yakınında (%45,8) Majör Depresif Bozukluk ve Uyum Bozukluğu olmak üzere en az bir ruhsal bozukluk tanısı görölmüş, %8,2'sinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu saptanmıştır. Öte yandan, %29,2'sinde intihar düşüncesinin, %20,8'inde ise intihar girişiminin olduğu bildirilmiştir.

Cinsiyet bağlamında ebeveynlik görevlerinin çoğunun kadına atfedilmiş olması nedeniyle erken yaşıta doğum yapan kız çocuklarına hazır olmadıkları annelik görevleri yüklenmekte ve bu görevleri eksiksiz yerine getirmeleri beklenmektedir. Ancak bu durum hem bireysel ve hem de ailevi olarak pek çok soruna neden olmaktadır.

“

Erken yaşıta evlendirilme, çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal iyilik hâli üzerinde olumsuz sonuçlar doğurur. Bireyin yetişkinlik yaşamında pek çok dezavantajı beraberinde getirir.

”

11

Araştırmalar, evlendirme nedeniyle erken yaşıta ailelerinden ve evlerinden kopararak pek çok sorumluluk üstlenmek zorunda kalan bireylerin düşük benlik saygısı, yetersizlik duyguları, duygusal zorlanma, bunalmış hissetme ve depresyon gibi ruhsal sıkıntılar yaşadığını göstermektedir. **Erken yaşıta evlendirilen çocuklar, yaşı ve gelişimine uyumlu bir sosyal çevreden, arkadaşlarından ve okuldan mahrum kalmaktadır. Çocuğun; evlenmeyi tercih etmemiş olması, ev sorumluluklarını üstlenmeye hazır olmaması, çocuk sahibi olmaya karar vermemiş olması, buna karşın yetişkin rollerini yerine getirmeye zorlanması, kişisel gelişim ve özgürlüğünün göz ardı edilmesi, kendi ailesinden destek alamaması ve şiddete uğraması gibi pek çok faktör genellikle birbiriyle ilişkili olarak, erken yaşıta evlendirilen çocukları ruhsal olarak olumsuz etkilemektedir. Bu durum, evliliği çocuklar için travmatik bir deneyime dönüştürmektedir.**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

“

Erken yaşta evlendirilen bireylerin, aile içi şiddete maruz kalma olasılığı artmaktadır.

”

Erken yaşta evlendirilen bireylerin, aile içi şiddete maruz kalması yaygın durumlar arasındadır.

Soylu ve Ayaz'ın (2013) çalışmasına katılan bireylerin %22,9'unun kendi isteği dışında evlendirildiği, %14,6'sının evlendirildiği kişi tarafından fiziksel şiddete/istismara, %27,1'inin ise duygusal şiddete/istismara maruz kaldığı saptanmıştır. Yine cinsel şiddet, erken yaşta evlendirilen çocukları etkileyen önemli sorunlardan biridir. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (TKYŞ) (2014) sonuçlarına göre erken yaşta evlenmiş kadınların yaklaşık yarısı fiziksel şiddete, beşte biri ise cinsel şiddete maruz kalmıştır. Özellikle cinsel şiddetin, erken yaşta yapılan evlilikle birlikte iki katına çıktığı görülmüştür (ASPB ve HÜNEE, 2015). **Erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının şiddet, istismar ve zorla cinsel ilişkiye maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir** (Çalışkan, 2018). TKYŞ (2014) sonuçlarına göre erken yaşta evlendirilen bireylerin zorla cinsel ilişkiye girme ve istemediği hâlde korktuğu için cinsel ilişkiye girme oranlarının, 18 yaşından sonra evlenenlere göre belirgin olarak fazla olduğu belirlenmiştir.

Çocuğun, bu şekilde cinselliğe zorlanması "çocuğun cinsel istismarı" olarak nitelendirilmelidir. Ne var ki, genellikle kendinden yaşça büyük erkeklerle evlendirilen kız çocuklarının, cinsel ilişkiyi reddetme güçleri yetişkinlere göre sınırlı olmaktadır. Ayrıca cinsel yolla bulaşan hastalıklardan kendilerini koruma noktasında erkeklerden daha az bilgilendirilmekte ve bu tür risklere daha fazla maruz kalmaktadırlar. Dolayısıyla erken yaşta yapılan evliliklerin, kadınları hem şiddete maruz kalma hem de şiddetle mücadele etme açısından daha savunmasız hâle getirdiği bilinmektedir.

Erken yaşta cinsel ilişkiye başlanması; istenmeyen gebelik, cinsel işlev bozuklukları, cinsel yolla bulaşıcı enfeksiyonlara maruz kalma gibi problemlere yol açmaktadır. Bütün bunlar, çocuğun maruz kaldığı cinsel şiddetin sonuçları olarak değerlendirilebilir (Tosun, 2021). Bunun bir neticesi olarak, erken yaşta evlenen kadınların cinsel ilişki algılarının bozulduğu ve cinsellik yaşama isteklerinin diğer yaş grubundaki kadınlara göre bariz şekilde daha düşük olduğu görülmüştür (Erulkar, 2013). Cinsel ilişkiye zorlanma durumu, çocuğun ölümüne dahi sebebiyet verebilecek ciddi sonuçlar doğurmaktadır (Duman ve Coşkun, 2019). Öte yandan, ruhsal ve bedensel gelişmeleri olumsuz yönde etkilenen çocuklarda, henüz psikososyal büyüme ve gelişmelerini tamamlayamadıklarından, söz konusu evlilik rollerinin yükü ile ruhsal bozukluklar ve kendine zarar verme, intihar davranışı gibi riskli davranışlar görülebilmektedir (Özcebe ve Biçer, 2013). Yapılan bir çalışmada, erken yaşta evlilik yaşantıları ve evlilik kurumu, 15-24 yaş arası bireyleri zorlayıcı bir unsur olarak görülmektedir (Kurt ve Araç, 2018). Bir başka çalışmada ise intihar davranışında bulunan kadınlar %29,8'inin erken yaşta evlendirildiği bulgulanmıştır (İpek ve ark., 2022).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sosyal açıdan bakıldığında erken yaşta evlendirme, ataerkilliğe dayalı cinsiyet örüntülerinin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Erken yaşta evlendirilme olgusunun kendini tekrarlayan bir süreç olabileceğine vurgu yapan Çalışkan (2018), erken yaşta evlenen kadınların annelerinin de benzer yaşlarda evlendiğini belirlemiştir. Araştırmacılar, bireylerin anneleri erken yaşta evlense de kendilerinin yetişkin yaşta evlenmelerinin, bu döngünün çözülmesinde etkili olacağına işaret etmektedir.

Dolayısıyla çocuk koruma mekanizmaları, erken yaşta evlendirmelerin çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkilere dair ortaya konulan bilimsel kanıtlar doğrultusunda, bu durumu önlemeye yönelik politikalara ağırlık vermektedir.

Günümüzde erken yaşta evlilikler ve özellikle zorla evlendirme durumu, çocuk haklarının ve yasaların açık ihlali olarak kabul görür ve aynı zamanda çocuk istismarı olarak nitelendirilir (Özcebe ve Küçük-Biçer, 2013). Bu durum, bir sonraki başlıkta ele alındığı üzere ulusal ve uluslararası mevzuatta da yer bulan hususlar arasındadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUAT

Erken yaştaki evliliklerin, insan hakları ve çocuk haklarının bir ihlali olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde** (1948), bireylere “özgür ve tam iradeyle” evlenme hakkı verilmiştir. Bu bakımdan, evliliğin hukuki bir karşılık bulabilmesi için tarafların tam ve özgür iradelerini yansıtabilecekleri bir ortamda evlilik kararını almaları beklenir. Aksi durumlar, insan hakları ihlali kapsamına alınmalıdır. Dolayısıyla erken yaşta evlendirme meselesinde olduğu gibi taraflardan birinin evlilikle ilgili bilinçli bir karar vermek için yeterince olgun olmaması, iradenin özgür ve tam olamayacağı anlamına gelecektir. Çocuğa evlenme izni verilebilmesi için çocuğun tam ve özgür iradesinin olup olmadığı ve evlenme iradesini özgür bir biçimde oluşturmasını kısıtlayan faktörlerin mevcut olup olmadığına bakılması gerekmektedir (Tosun, 2021).

Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), kadın erkek eşitliğine vurgu yapan temel sözleşmelerden biri olarak evlenme konusunda da önemli hükümler ortaya koymuştur. Sözleşmede “Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak.”, “Evlenme asgari yaşı belirlenecek.” ve “Evlenmelerin resmî sicile kaydının mecburi olması için yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır.” ifadelerine yer verilmektedir. Öte yandan, özgür olarak eş seçme, aile ilişkileri, çocuk sahibi olma, evliliğin sonlandırılması gibi hususlarda kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olacağı vurgulanmıştır. Sözleşmeye (CEDAW) ilişkin 2017 yılında yayınlanan 35 sayılı Genel Tavsiye’de, yasal önlemler bağlamında erken yaşta veya zorla evlilik ve diğer zararlı uygulamalar da dâhil olmak üzere kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddete izin veren, bunları tolere eden veya görmezden gelen hükümlerin kaldırılması istenmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), çocuk haklarını çerçeveleyen temel uluslararası belge olarak çocukların ayrımcılığa uğramaması ve her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunabilmesi için taraf devletlere sorumluluk yüklemektedir. Sözleşmede, on sekiz yaşına kadar her birey, çocuk sayılmıştır. Bu bakımdan on sekiz yaş altındaki bireyin zararına olan her durum, çocuk haklarının ihlali olarak değerlendirilebilir. Sözleşme, çocuğu kendisi ve yaşamı hakkında söz sahibi bir birey olarak değerlendirmeyi esas alır ve görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip olan çocuğun, kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına işaret eder. Zorla evlendirme gibi bir davranış, çocuğun kendisini ifade etme hakkına aykırılık teşkil ederken aynı zamanda çocuğun sömürüye açık hâle getirilmesi anlamına gelecektir. Sözleşmenin 36’ncı maddesinde, taraf devletlere yönelik “Esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.” hükmü yer almaktadır. Sözleşmede yer bulan ve çocuk haklarını şekillendiren temel hususların, erken yaşta ve zorla evlendirmeler nedeniyle ihlal edildiği değerlendirilebilir. Bu doğrultuda, Sözleşmede yer bulan ve çocuğun üstün yararı (mad. 3), yaşama ve gelişme (mad. 6), cinsel sömürüden korunma (mad. 35), ailesiyle birlikte yaşama (mad. 10, 18), oyun ve serbest zaman (mad. 31), eğitim (mad. 28) gibi birçok hakkın aynı anda ihlaline sebep olan sonuçlara yol açtığı görülmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ulusal hukuk düzleminde söz konusu yasal düzenlemelere bakıldığında, öncelikle **Türk Medeni Kanunu** hükümlerini ele almak gerekmektedir. Kanuna göre, on sekiz yaşını dolduran ve dolayısıyla ergin (yetişkin) kabul edilen bireyin, kendi hür iradesi ile evlilik kararı alması mümkündür. Bunun yanında, evlendirmenin kanunen geçerli sayılabilmesi için evlenecek kadın ve erkeğin on yedi yaşında olması şartı aranmaktadır.

Buna istisna olarak "olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple", on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine mahkeme kararıyla izin verilebileceği hükme bağlanmıştır. Ancak "olağanüstü durum veya pek önemli sebep" kavramlarının ne anlama geldiğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Burada, çocuğun yasal temsilcisinin evlenmeye ilişkin izni ve hâkimin görüşü önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, hâkimin kararını vermeden önce şu hususlara dikkat etmesi gerekir (Akço-Bilen, 2021a):

- Çocuğun ve velinin görüşünün alınması
- Çocuğun üstün yararının göz önüne alınması
- Çocuğun tam ve özgür iradesinin bulunup bulunmadığının araştırılması
- Olağanüstü durumun ve pek önemli sebebin varlığının araştırılması

Çocuk Koruma Kanunu hükümlerine bakıldığında da erken yaşta evlendirmenin, çocuğu koruma ihtiyacı içinde bulunmaya yönelttiği değerlendirilebilir. Nitekim çocuğun istek ve iradesi dışında evlendirilmesi, çocuk haklarına dayanan temel ilkelerle aykırılık teşkil edecek ve çocuğun istismarına yol açacaktır. Kanunun 4'üncü maddesinde yer alan temel ilkelerde; çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınmasına, yarar ve esenliğinin gözetilmesine, ayrımcılığa tâbi tutulmamasına, karar sürecine katılımlarının sağlanmasına vurgu yapılmaktadır. Yukarıda ele alınan çerçeve bağlamında, erken yaşta ve zorla evlendirilen bir çocuğun bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğinin tehlike altında olduğu, ihmal ve istismara uğradığı, dolayısıyla korunma ihtiyacının bulunduğu değerlendirilmelidir. Bu durum, kanunun 5'inci maddesinde belirtilen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda çocuğun devlet korunmasına alınması, eğitime devam etmesinin sağlanması, gerekli sağlık hizmetlerinden yararlandırılması gibi hususlarda hâkimin karar verme yetkisi bulunmaktadır.

Erken yaşta evlendirmelerle ilgili olarak **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun** hükümleri de göz önüne alınmalıdır. Kanunun, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacına yönelik olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir.

Dolayısıyla kanun hükümleri, yalnızca kadınlar için geçerli olmayıp aile içinde şiddet riski altında olan tüm bireyleri ilgilendirmektedir. Erken yaşta evlendirme olgusunun çocuk için şiddeti doğuran bir sorun olduğu göz önüne alındığında, bu durumdaki çocukların kanun kapsamında hizmet alabileceği değerlendirilebilir. Literatürde, erken yaşta evlendirmelerin farklı boyutlarda şiddetin yansımına dönüştüğu yaygın olarak kabul görmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuğa erken yaşta yetişkin sorumlulukları verilmesi, yetişkin bir kadın gibi davranmaya ve anne olmaya zorlanması, sosyal yaşamdan geri bırakılması, fiziksel şiddet görmesi, ekonomik özgürlüğünün kısıtlanması, cinsellik kaynaklı şiddet ve sağlık riskleriyle karşılaşması, aşağılayıcı ve kişiliğine zarar veren muamelelere maruz bırakılması erken yaşta yapılan evliliklerde özellikle kız çocuklarının karşılaştığı yaygın şiddet sonuçları arasındadır (Abukan ve Yıldırım, 2017). Bu nedenle, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da yer bulan koruyucu ve önleyici tedbirler, Çocuk Koruma Kanunu hükümleri de göz önüne alınarak uygulanabilir.

Türk Ceza Kanunu'nda (TCK), çocukların cinsel istismarı (mad. 103) ve yetişkin olmayanla cinsel ilişki (mad. 104) başlıkları altında konulan hükümler, çocuklara yönelik cinsel eylemlerde bulunanlara yönelik hapis cezası öngörmektedir. Kanun, on beş yaşını doldurmamış çocuklara yönelik cinsel içerikli tüm eylemleri ve on beş yaşını doldurmuş çocuklarla zorlama, tehdit ve hile gibi nedenlerle gerçekleştirilen cinsel davranışları, çocuğun cinsel istismarı kapsamında değerlendirmektedir. Ayrıca on beş yaşını doldurmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklar, on beş yaş altı çocuk olarak değerlendirilmekte ve bu çocuklara yönelik her türlü cinsel davranış, çocuğun cinsel istismarı kapsamında cezaya tabi bulunmaktadır. On beş yaşını dolduran çocukla herhangi bir zorlama veya tehdit olmaksızın cinsel ilişkide bulunmak ise reşit olmayanla cinsel ilişki suçunu oluşturmakta ve iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Öte yandan, bu suç çocukla arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenirse şikâyet aranmaksızın on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Kanun hükümleri kapsamında yasal olarak evlilik iznine sahip olmayan ancak kültürel uygulamalar kapsamında evlendirildiği belirtilen çocuklar, cinsel istismar mağduru olacağından buna neden olan, imkân veren veya zorlayan aile fertleri veya diğer kişiler, suçu bildirmeme suçu (mad. 278) kapsamında yaptırıma uğrayacaklardır.

Türk Ceza Kanunu kapsamında, erken yaşta evlendirme veya zorla evlendirmeleri ilgilendiren ve suç kapsamında değerlendirilen eylemleri işleyen muhtemel şüpheliler ve suç tanımları Tablo 2'de gösterildiği şekilde özetlenebilir. İlgili suç tanımlarının meslek elemanları tarafından bilinmesi, söz konusu suçlara ilişkin adli makamlara bildirimlerin yapılmasında veya adli makamlardan istenen bilgi ve incelemelerde mevzuata uygun hareket edilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Diğer yandan, mevzuatta yer bulan suç eylemleri ve yasal sorumluluklar konusunda çocukların, ailelerin, kamu görevlilerinin ve genel olarak toplumun yeterli ve doğru bilgi sahibi olmaması söz konusu olabilir. Bu nedenle hedef gruplara, erken yaşta evlendirmelerin önlenmesine yönelik bilgilendirici faaliyetlerde mevzuata hükümlerine ilişkin bilgilerin verilmesi önemli olacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tablo 2: Erken Yaşta ve Zorla Evlendirmelerde Muhtemel Şüpheliler ve Suçlar

Muhtemel şüpheliler	Muhtemel suçlar
Çocuğun anne-babası veya yasal temsilcisi	<ul style="list-style-type: none">○ Tehdit, şantaj (TCK mad. 106-107)○ Eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi (TCK mad. 112)○ Cinsel istismar veya reşit olmayanla cinsel ilişki suçları için azmettirme, yardım etme (TCK mad. 38-39)○ Koruma, gözetim, yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali (TCK mad. 97-98)○ İnsan ticareti (TCK mad. 80)○ Kötü muamele (TCK mad. 232)○ Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (TCK mad. 233)
Çocukla evlenen kişi	<ul style="list-style-type: none">○ Çocuğun cinsel istismarı (TCK mad. 103)○ Reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK mad. 104)○ Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinî tören (TCK mad. 230)○ İnsan ticareti (TCK mad. 80)○ Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK mad. 109)
Akrabalar, komşular ve bir çocuğun evlendirildiğini öğrenen, düğün vb. kutlamaya katılanlar	<ul style="list-style-type: none">○ Suçu bildirmeme suçu (TCK mad. 278)
Öğretmen, doktor gibi kamu görevlileri	<ul style="list-style-type: none">○ Suçu bildirmeme suçu (TCK mad. 279-280)

Kaynak: Akço-Bilen, 2021a

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLENDİRMEYLE MÜCADELEDE MESLEK ELEMANLARININ YARARLANABİLECEĞİ YÖNTEM VE ARAÇLAR

Çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmesi, yukarıda ele alınan çerçeve etrafında mücadele edilmesi gereken bir sorundur. Dolayısıyla insani hizmetlerde çalışan profesyonellerin, öncelikle konuya ilişkin temel farkındalığa sahip olması ve mücadeleye dönük kararlı adımlar atmaya hazır olması beklenmektedir. Bunu, çocukların haklarının korunabilmesi ve refahının iyileştirilebilmesi için yapılacak uygulamaların etkinliği üzerinde belirleyici olan uygulama becerileri takip edecektir.

Bu aşamada, çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmesiyle mücadeleye yönelik olarak; birey, aile ve toplum düzeyinde yürütülmesi önemli görülen uygulama bileşenlerine odaklanılacaktır.

Risk Belirleme Çalışmaları ve Mevcut Durum Analizi

Erken yaşta ve zorla evlendirmelerin önüne geçilmesinde, erken yaşta evlendirilme riski altında olan çocukların tespit edilerek mikro düzey müdahalelerin ön plana çıkarılması önem teşkil etmektedir. Bunun için literatürdeki pek çok araştırmanın bulgularına yansıyan risk faktörlerinin göz önüne alınması önem kazanmaktadır. Risk altında bulunan çocukların izlenmesinde, çocuklarla temas hâlinde bulunan profesyonellerin öncelikli olarak sorumluluk üstlenmesi ve çalışmalarını multidisipliner bir yaklaşımla sürdürmeleri gerekmektedir.

Çocukların evlendirilme riski altında olabileceğini gösterir bazı ipuçları *Erken yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Hukuki Bilgiler Rehberi*'nde şu şekilde sunulmuştur (Tablo 3) (Akço-Bilen, 2021b). Belirtilen riskler, doğrudan bir çocuğun evlendirileceğini göstermemekle birlikte, bu risklerin bilinmesi; çocukla çalışan meslek elemanının bakış açısını genişletmesine ve çocukla temas hâlinde bulunan bireylerin riskler hakkındaki farkındalığının yükseltilmesine katkı sağlar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tablo 3: Erken Yaşta ve Zorla Evlendirilmeyi Hatırlatabilecek Riskler

Risk Boyutları	Riskler
Aile	<ul style="list-style-type: none">○ Çocuğun ev işleri ve kardeşlerine bakma sorumluluğunda artış○ Aile veya çevresinde beşik kertmesi, berdel, erken yaşta evlilik gibi uygulamaların mevcut olması○ "İstemeye geldiğine/gelineceğine" dair bilgi, aile ziyaretlerinde artış○ Abla/abi veya başka akrabalarda erken yaşta evlilik olması○ Ailede çocuklara karşı ihmal ve istismar bulguları○ Artan aile tartışmaları ve ev içi şiddet emareleri
Okul	<ul style="list-style-type: none">○ Ailenin, çocuğu okutmakta maddi zorluk çektiğini ifade etmesi○ Ailenin, okulda/okul çevresinde "ahlaksız/kötü" davranışlardan şikâyetçi olması○ Ailenin, çocuğun okula erişiminde zorluk çektiğini ifade etmesi○ Okula uzun süre devamsızlık○ Okul performansında düşüş○ Sömestir tatilinden sonra geri dönmeme○ Okuldan kaydın alınması○ Çocuğun okul kaydının hiç yaptırılmamış olması
Sosyal Yaşam	<ul style="list-style-type: none">○ Çocuğun sosyal aktivitelerden uzaklaşması (spor ve kültürel faaliyetler gibi)○ Çocuğun sosyal faaliyetlere katılımının engellenmesi○ Çocuğun daha olgun/yetişkin gibi davranmaya çalışması○ Çocuğun daha fazla oranda evde tutulması, dışarı tek başına yollanmaması○ Her yerde çocuğa refakat edilmesi (örneğin doktorda, öğretmenle görüşmede)○ Çocuğa pahalı hediyeler alınması
Sağlık	<ul style="list-style-type: none">○ Cinsel şiddete uğrama emareleri○ Cinsel sağlık ve üreme sağlığı problemleri (ağrı, regl, tuvalet problemleri)○ Çocuğun fiziki görünümünde (giyim dâhil) ani değişim○ Çocukta, depresif ve zarar verici davranışların görülmesi
Göç Deneyimi	<ul style="list-style-type: none">○ Çocuğun, insan kaçakçıları vasıtasıyla Türkiye'ye gelmiş olabileceğine dair şüphe○ Ailenin veya çocuğun devlet nezdinde kayıtsız olması○ Çocuğun yurtdışına/şehir dışına gönderileceği/gönderildiği yönünde şüphe çekici bir duyum○ Çocuğun refakatsiz olması

Kaynak: Akço-Bilen, 2021b

Tablo 3'te yer alan riskler, akut olarak çocuğun mevcut durumuna ilişkin temel bir değerlendirme çerçevesi oluşturmak için kullanılabilir. Diğer taraftan, kavramsal çerçevede ele alındığı üzere; erken yaşta evlendirmelerin arkasında yatan sosyokültürel risk faktörlerini deneyimleyen çocuklarla ilgili olarak risk değerlendirmelerinin sürekli şekilde tekrarlanması gerekmektedir. Nitekim araştırmalar, sorunun boyutuna ilişkin yeterli verinin bulunmadığına işaret etmektedir. Bu nedenle, Türkiye'de erken yaşta ve zorla evlendirilen bireylere ilişkin kapsamlı bir durum analizinin ortaya konulması için meslek elemanları,

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

illere özgü risk verilerinin oluşturulmasına katkı sunabilir. Böylece, müdahale alanlarını önceliklendirmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesi hususunda daha fazla somut veriden yararlanılması mümkün olacaktır.

Erken Yaşta Evlendirilmek İstenen Çocuğun Tespiti: Vaka Örneği

Meslek elemanı, çocukları için Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti (SED) alan aileyi, rutin izleme çalışması amacıyla ziyaret etmiştir. Yapılan ziyarette, meslek elemanını anne Fatma Hanım karşılamış, 7 yaşındaki Berna'nın annesiyle birlikte olduğu görülmüştür. Baba İsmet Bey'in işte olduğu, 11 yaşındaki Hasan'ın okulda olduğu öğrenilmiştir.

Meslek elemanı, anne Fatma Hanım ve Berna ile bir süre sohbet etmiş, çocukların eğitim durumu hakkında bilgi almış ve gözlemlerde bulunmuştur. Ailenin 14 yaşında, Elifnur isminde bir büyük çocuğu olduğu bilindiğinden kendisinin nerede olduğu sorulmuş ve Anne Fatma Hanım, Elifnur'un dışarıda arkadaşlarıyla zaman geçirdiğini dile getirmiştir. Elifnur'un eğitim durumu ve sosyal çevresiyle ilişkileri sorulduğunda Fatma Hanım, Elifnur'un okula gitmek istemediğini, okula ulaşım konusunda zorluk çektiğini, okuldaki çevrenin kendine göre olmadığını söylediğini beyan etmiştir.

Meslek elemanı, Elifnur'un okula devam etmesini teşvik etmek için okuldan destek olarak çalışma yapmanın iyi olabileceğini dile getirdiğinde, Fatma Hanım'ın kayıtsız bir tutum sergilediğini izlenimini edinmiştir. Aile ilişkileri ve sosyal yaşamla ilgili diğer konularda Fatma Hanım'la konuşan meslek elemanı ailenin evinden ayrılmıştır. Ziyaretin hemen ardından Elifnur'un okulunu arayan meslek elemanı, müdür yardımcısıyla yaptığı görüşmede çocuğun yeni dönemin başlamasının ardından üç ay geçmiş olmasına rağmen okula hiç gelmemiş olduğunu belirterek bu hususta Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bildirim yapmak üzere olduklarını belirtmiştir. Bunun üzerine çevre ziyareti yapmaya karar veren meslek elemanı, ailenin yaşadığı sokakta daha önceki görüşmelerde karşılaşmış olduğu komşu ve akrabalarından bilgi almaya çalışmıştır. Akrabalarından birisi, Elifnur'un okulda olabileceğini belirtirken bir komşusu Elifnur'un köyde olduğunu dile getirmiştir. Neden orada olduğunu anlamaya çalışan meslek elemanına, görüşmenin ilerleyen aşamalarında "İstemeye geldiler." şeklinde bilgi verilmiştir. Konuya ilişkin detaylı bilgi vermekten kaçındığı gözlenen komşudan, Elifnur'a "söz kesildiği" öğrenilmiştir. Bunun üzerine meslek elemanı, anne Fatma Hanım'ı arayarak sosyal hizmet merkezine davet etmiş, Elifnur'la ilgili öğrendikleri hakkında görüşmek istediğini iletmiştir.

Erken yaşta evlendirmelerin çoğunlukla yasal olmayan yollarla gerçekleştirilmesi, resmî kanallar üzerinden tespit yapılabilmesini güçleştirmektedir. Dolayısıyla sahadan edinilecek verilere ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir. Bu bakımdan, illerde karar vericilerin konuya hassasiyet göstermesi ve yapılacak tespit çalışmalarına yön vermesi gerekmektedir (Akço-Bilen, 2021b). 2010 yılı TBMM komisyon raporunda da belirtildiği üzere on sekiz yaşın altında yapılan tüm evliliklerin belirlenerek, ortak bir veri tabanında yer almasının sağlanması önerilmiştir. Bu bakımdan, çok paydaşlı bir veri toplama sürecini sağlamaya yönelik, erken yaşta evlendirilme riski altında bulunan çocukların tespiti amacı ile il ve bölge düzeyinde çalışmaların artırılması gerekmektedir. Bu noktada öncelikli olarak dezavantajlı gruplara

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

hizmet verme yükümlülüğü bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki meslek elemanlarına ve çocukların eğitiminden sorumlu Millî Eğitim Bakanlığı personeline önemli sorumluluklar düşmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, erken yaşta ve zorlan evlendirmelerin önüne geçilebilmesi için özellikle bu olguya ilişkin risklerin daha yüksek olduğu iller öncelikli olmak üzere, taşra teşkilatının erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadeleye yönelik il eylem planları geliştirmesini teşvik etmektedir. 2023 yılı itibarıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının koordinasyonunda 28 ilde yürürlüğe konulan Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları, kadın ve kız çocuklarına destek sağlamak amacıyla kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin katkıları doğrultusunda oluşturulmuştur. Ayrıca ilgili personele söz konusu il eylem planlarının desteklenmesi konusunda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından verilen eğitimlerde; Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) ve UNICEF'in desteğinden de yararlanılmıştır. Diğer taraftan, Eylem Planları her yıl izlenmekte ve raporlanmakta, raporlar doğrultusunda illere planlamalar konusunda destek sağlanmaktadır.

Bu doğrultuda, il eylem planlarının hazırlanmasında ele alınacak faaliyetlerin öncelikli olarak ilin erken yaşta ve zorla evlendirmeler konusundaki durumunu somutlaştıran verilere dayandırılması, çok paydaşlı olarak aşağıda verilen uygulama yöntem ve araçlarını bütüncül olarak yansıtmaları etkin mücadele noktasında önem taşımaktadır. İl eylem planlarında Türkiye'ye göç yoluyla gelmiş ailelerin çocuklarına ilişkin duruma da ayrıca yer verilmesi önemli görülmektedir. Öyle ki, sosyo-kültürel farklılıklardan kaynaklı olarak başka ülkelerden gelen göçmen/mülteci topluluklarının erken yaşta evlendirmeye yönelik yaklaşımları farklılık gösterebilmektedir. Söz gelimi, Suriye toplumunda özellikle kız çocuklarının çoğunlukla 18 yaşına kadar evlendirildiği, 18 yaşın üzerinde halen evlenmemiş olmanın toplumsal kabul düzeyinin daha düşük olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Suriye yasaları 18 yaş altı evlendirmelere yasal statü verirken dini nikah yoluyla yapılan erken yaşta evlendirmelerin meşru görüldüğü anlaşılmaktadır (ASPB, 2016). Bu sebepler Türkiye'deki yasal mevzuat ve politikalar uyarınca Türkiye'deki göçmen nüfusa ilişkin yerel düzlemde belirlenebilmesi için daha detaylı tespit çalışmalarını gerekli kılmaktadır.

21

Suçun Tespiti ve Bildirilmesi

Erken yaşta zorla evlendirmeler, yukarıda ele alındığı üzere hukuksal açıdan çocuk istismarı kapsamında değerlendirilmekte olup yasalara göre suçtur. Suçun tespit edilmesi hâlinde, kolluk kuvvetlerine ve adli mercilere bildirilmesi öncelikle kamu görevlilerinin sorumluluğudur. Bu bağlamda öne çıkan kamu görevlileri arasında öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, muhtarlar, hâkim ve savcılar, kolluk kuvvetleri, sağlık çalışanları gösterilebilir. Ayrıca dinî yolla gerçekleşen nikahların önüne geçilebilmek adına, din görevlilerinin erken yaşta evlendirme taleplerini geri çevirerek adli mercilere bildirimlerde bulunma noktasında hassas davranması için kendilerine belirli aralıklarla konunun hatırlatılması yararlı olacaktır. Bununla birlikte, çocukla temas halinde bulunan herkesin (komşu, akraba vb.), bildirim yükümlülüğüne sahip olduğunu da belirtmek gerekir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Erken yaşta evlendirmelerin önlenmesine yönelik hukuki mücadelede, suç unsurlarının belirlenmesi ve gerekli delillerin toplanmasında kolluk kuvvetlerine önemli görev düşmektedir. **Çocuğa yönelik hak ihlalini içeren bir bildirim alınması durumunda şikâyetçinin ve mağdurun dinlenmesi, şikâyet konusu ile ilgili araştırma ve soruşturma aşamasındaki delillerin toplanması gibi süreçler kolluk kuvvetleri tarafından yürütülmektedir.** Kolluğun bu kapsamda yapacağı işlemler sonucunda oluşan bilgi ve belgeler, adli mercilerin karar vermesinde etkili olacaktır. Bu bakımdan, beyan ve ifade alımında çocuğun korunma ihtiyacı göz önüne alınmalı ve çocuğun evlendirilmeyi isteyip istememesi, evlenme kararını kendisinin verip vermemesi, evlenmenin yararına dair düşüncesi, evlenmeye dayanak oluşturan olağanüstü durum ve pek önemli sebebin bulunup bulunmaması gibi hususlara dair bilgilerin alınması gerekmektedir. Bu, hem çocuk hakkında sağlıklı karar alınması hem de olası failer ve fiillerinin tespit edilmesi için önem kazanmaktadır.

Sorun hukuki anlamda ele alındığında gerçekleşen yasa dışı evliliklerin, dolayısıyla çocuk cinsel istismarının adli bildirimlere intikal ettirilmesi çocuğun korunması ve benzer alandaki yeni pratiklerin önlenmesi açısından önem arz etmektedir. Ancak mağduriyet yaşayan bireyler ve şahitlik edenler bildirim aşamasında yok sayma, unutmama, dissosiyasyon veya hukuki boyutta gerçekleşecek başvurunun adli yıpratıcılığı dolayısıyla söz konusu suçu bildirmekten imtina edebilmektedir. Bu durum ise istismarın etkilerini daha da büyüterek mağduru riskli davranışlara götürebilmektedir (İbiloğlu vd., 2020). Bu sebeple sağlıklı ve doğru bilgilendirme kanallarının oluşturulması yoluyla adli süreçler hakkında somut ve işlevsel bilgilerin kazandırılması, mağdurların korunması ve haklarını savunabilmesine yönelik sunulan hizmetler hakkında danışmanlık alabilmesi sağlanmalıdır.

Erken yaşta evlendirmelerin, çocuk istismarı kapsamında suç olduğuna ve bildirim zorunluluğuna ilişkin öncelikli olarak kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personele yönelik toplantılar ve bilgilendirme seminerleri düzenlenebilir. Bu toplantılarda, resmî bildirimlerin nasıl yapılacağına dair yöntemlerin ve somut örneklerin ele alınmasının yararlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim bildirimlerin yapılması hem devlet mekanizmasının işlemesine hem de olgunun yaygınlığına ilişkin daha gerçekçi bir veri oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Yanlış Kültürel İnançlarla Mücadele

Toplumda geleneksel kabullerden doğan çeşitli inanç ve tutumlar, erken yaşta evlendirmelerin devam etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, toplumun erken yaşta evlendirmelere neden olan yanlış inançlar ve bunların yarattığı olumsuz sonuçlar hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. **Ailelerin, çocuklarına yönelttiği değer algılarının değişmesinde eğitici-geliştirici faaliyetlerin önemi büyüktür.** Bu kapsamda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan Aile Eğitim Programı'nın (AEP) dezavantajlı topluluklarda daha fazla bireye ulaşmasını sağlamak ve aynı zamanda programa, erken yaşta evliliklerle ilgili modül eklenmesine katkı sunmak önemli yöntemler olarak önerilebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Kuşkusuz toplum bilinçlendirme çabaları, bununla sınırlı kalmayıp diğer kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla genişletilmelidir.

Özellikle sivil toplum örgütlerinin erken yaşta evlendirmeleri önlemeye dönük projelerinin desteklenmesi bu kapsamda etkili olabilecek uygulamalar arasındadır. Sivil toplum örgütleri ve inisiyatifleri harekete geçirmeye yönelik önleyici müdahaleler, toplulukla daha yakından ilişkiler kurarak toplumsal bilinç yükseltme konusunda önemli etkiler sağlayabilir. Bu hususta, sorunu ortaya çıkaran sebepler ve sorunun yarattığı sonuçlar üzerine mevcut sosyal kabullerin değiştirilmesi için yöresel ve/veya bölgesel düzeyde sivil toplum temsilcilerinden, kanaat önderlerinden, dinî hizmetlerde bulunan kişi ve kuruluşlardan destek alınması yararlı olacaktır.

“Ergenliğe giren çocuk evliliğe hazırdır.”

“Erken yaşta evlilik daha uyumlu olur.”

“Evlilik, çocuğun geleceğini kurtarır ve onu kötülüklerden korur.”

“Evlilik, dedikodulara engel olur.”

“Bu bizim geleneğimiz, yapacak bir şey yok.”

YANLIŞ!

23

Evlenme İzinlerinde Detaylı İnceleme Yapılması

On sekiz yaşını doldurmamış bireyin evlenmesine yönelik mahkemeye yapılacak müracaatlarda detaylı incelemelerin yapılması, çocuğun iradesi dışında bir evliliğe sürüklenmesinin önüne geçilmesinde oldukça önemlidir. Nitekim göç, ebeveyn kaybı, doğal afetler, sosyoekonomik zorluklar gibi nedenler ailelerin çocuklarını evlendirmeye izin vermesine neden olabilmektedir. Ancak bu durumlar, ulusal mevzuatımız ve uluslararası sözleşmeler kapsamında çocuğun istek ve iradesi dışında evlendirilmesinin gerekçesi değildir. Söz konusu koşulların oluşması, çocuğun korunmasına yönelik uygulamalara başvurulmasını gerektirecektir. Bu nedenle, öncelikle çocuğun evlenmesini kimin istediğinin tespitine yönelik hâkim tarafından evlilik izni araştırması yapılması gerekir.

Bu araştırmada hâkim, çocuğun tam ve serbest iradeye sahip olup olmadığına, evlenme akdinin onun yararına olup olmadığına ve erken evlenmesine izin verilmesi için gerekli olağanüstü durum veya pek önemli sebebin olup olmadığına bakar. **Bu konuda gerekli bilgilerin temin edilmesi için kolluğun ve çocuk koruma sistemi içerisinde görev yapan meslek elemanlarının yapacağı incelemeler önem kazanır.** Ayrıca aile hekimlerinin ve ilgili sağlık personelinin bu konuda görev üstlenmesi ve tüm doğumların zamanında ve doğru olarak kayıt altına alınabilmesi için gerekli çalışmalar yürütülmelidir.

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Nüfus kayıtlarındaki sorunların giderilmesi amacıyla ilgili kurumların yaş tahsisine ilişkin çalışmalar yapması da gerekmektedir.

Dolayısıyla mahkeme tarafından görevlendirilen meslek elemanlarının, çocuğun üstün yararı ve katılımına dayalı bir şekilde karşı karşıya olduğu tüm riskleri değerlendiren kapsamlı bir rapor mahkemeye sunması gerekmektedir. Bunlarla birlikte, evlilik izni konusundaki inceleme ve değerlendirme kriterlerini karmaşık hâle getiren uygulamaları sonlandırmak ve yasal evlenme yaşını istisnaya mahal vermeksizin on sekiz olarak belirlemek, bu alandaki güncel uluslararası metinlerin başlıca önerilerinden biridir.

Çocuğun Ailesiyle Çalışma

Erken yaşta ve zorla evlendirmelerin köken aldığı birçok faktörün etkisiyle aile dinamikleri içinde gerçekleştiği dikkate alındığında çocuk ve aileye yönelik doğrudan müdahalelerin önemi daha iyi anlaşılır. Nitekim her durumda, toplumun geneline hitap eden veya yalnızca resmî prosedürlerin yürütülmesine indirgenen bir yaklaşım, etkili sonuçlar almak için yeterli olmayacaktır. **Bu bakımdan çocukla ve ailesiyle birebir mesleki ilişki geliştirmeye dayanan uygulamalar yürütmek önemsenmelidir.**

Böylece aileyle yakın ilişki geliştirerek çocuğun haklarını savunmayı ve ailenin sorunlarına çözüm aramayı içeren müdahale sürecinin yürütülmesi, çarpan etkisi ile diğer aileler üzerinde de etki oluşturabilir.

Kültürel açıdan erken yaşta evliliklerin daha fazla görüldüğu ve risklerin daha yüksek olduğu ailelerin öncelikli hedef grubu oluşturması sağlanabilir. Bu doğrultuda, erken yaşta evlendirme ve yoksulluk arasındaki ilişkiden hareketle SED kapsamında bulunan çocukların aileleri ile göçmen/mülteci çocukların ailelerine öncelik verilebilir. Bu kapsamda, aile görüşmelerinde eğitim ve bilgilendirme bağlamında şu başlıkların yapılandırılması uygun olabilir:

- **Erken yaşta evlendirmenin çocuğu koruma yolu olmadığı:** Çocuğun evlendirilmesinin çocuğun güvenliği açısından dezavantaj oluşturacağıının, çocuğun korunmasındaki birincil sorumluluğun ebeveyne ait olduğunun, ailenin çocuğun bakımı ve korunmasını sağlayamadığında bu sorumluluğu devletin üstleneceğinin açıklanması gereklidir. Bu doğrultuda, devletin çocuklara sunduğu korunma ve bakım hizmetleri hakkında ailenin bilgilendirilmesi gerekebilir.
- **Erken yaşta evlenmenin çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığına zarar vereceği:** Aileler, geleneksel kültürel normlar içerisinde erken yaşta evlenmenin, olağan yaşam döngüsünün bir parçası olduğunu düşünebilir ve çocuklar üzerinde yarattığı etkileri fark etmeyebilir. Bu nedenle, erken yaşta evlendirilen çocukların hem çocukluk hem de yetişkinlik yaşamında karşı karşıya kaldığı sorunların ailelere somut örneklerle açıklanması gerekir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Erken yaşta evlenmenin çocuğun gelişim fırsatlarını engelleyeceği:** Aileler, fiziksel ve ruhsal sağlık boyutunda olduğu gibi erken yaşta evlenen çocukların eğitim başta olmak üzere diğer gelişim fırsatlarından mahrum kalmasının etkilerini fark edemeyebilir. Bu nedenle ailenin, çocuğun okula devam etmesi ve sosyalleşmesinin gelecekteki yaşamına etkisi hakkında bilgilendirilmesi gerekir.
- **Erken yaşta evlendirmenin hukuki sonuçlar doğuracağı:** Özellikle düşük sosyoekonomik statüde bulunan ailelerin, güncel hukuk normları ve yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmadığı görülebilir. Bu nedenle, erken yaşta evlendirilen bir çocuğun ve ailesinin yasalar kapsamında karşılaşıcağı durumlar ailelere aktarılmalıdır.

Aileyle yapılan çalışmalar yalnızca bilgi aktarımından ibaret olmamalıdır. Bu durum, ailenin yaşam koşullarını ve sorunlarını göz ardı eden üstenci bir tutum olarak görülebilir. Bu bakımdan, ailenin mevcut sorun ve ihtiyaçlarına yanıt veren bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir. Aileyle yapılacak çalışmalarda, sorun çözme bağlamında şu hususların dikkate alınması beklenmektedir:

- **Ailenin ekonomik durumunun iyileştirilmesi:** İstihdama yönelik teşvik ve yönlendirme, mesleki becerilerin geliştirilmesi, sosyal yardımlardan yararlandırma
- **Çocuğa ve aile bireyelerine yönelik psikolojik destek:** Aileye uygun terapi ve danışmanlık hizmeti sağlama veya bu hizmetlere yönlendirme
- **Çocuğun eğitimine ebeveyn katılımını teşvik:** Çocuğun eğitim yaşamının sürekliliğini sağlama konusunda ebeveyn becerilerinin geliştirilmesi
- **Sağlık hizmetlerine yönlendirme:** Aile bireyelerinin ruhsal ve fiziksel sağlık ihtiyaçlarının karşılanması için onları uygun hizmetlere yönlendirme
- **Aile işlevselliğinin artırılması:** Ailenin, sorunlarına ve ihtiyaçlarına uygun aile danışmanlığı ve terapi hizmetlerinden yararlandırılması
- **Yetişkin erkek katılımının sağlanması:** Aile çalışmalarında erkek bireyelerin yürütülen çalışmaların dışında tutulmaması, ailedeki ve ailenin yakın çevresindeki yetişkin erkeklerin katılımına önem verilmesi ve aileyle ilgili tüm süreçlerde özellikle babaların desteğinin sağlanması
- **Ailenin izlenmesi:** Meslek elemanları tarafından ailenin belirli aralıklarla izlenerek mevcut işlevselliğini sürdürebilmesinin sağlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Erken Yaşta Evlendirilmek İstenen Çocukun Ailesiyle Çalışma: Vaka Örneği

Meslek elemanı, evlendirilmek istenen çocuk Elifnur ile ilgili olarak aile üyeleriyle birkaç görüşme yapmıştır. Fatma Hanım'la yapılan görüşmede, Elifnur'un köyde olmasının sebebinin birkaç günlüğüne "nişanlısı"nın ailesiyle tanışmak ve kaynaşmak maksatlı olduğu, Elifnur'un her zaman orada kalmadığı dile getirilmiştir. Baba İsmet Bey kendisi ile yapılan görüşmede, Elifnur'u isteyen ailenin uzaktan akraba olduğu, yabancı olmadıkları, kızlarının onların yanında güvende olacağı, çevreye güven olmadığını ifade etmiştir. Anne ve baba, kızları için şimdilik söz kesildiğini, evlilik olmadığını, yaşları geldiğinde evleneceklerini beyan etmişlerdir. Ancak meslek elemanı, kendi bakım ve sorumlulukları altında bulunan bir çocuğun evlilik maksadı veya vaadi ile başka bir ailenin yanında kalamayacağını, bu durumun çocuk için pek çok risk barındırdığını ve aynı zamanda suç teşkil ettiğini açıklamıştır. Meslek elemanının talebi üzerine Elifnur köyden çağrılmıştır. Meslek elemanın, Elifnur'la yaptığı görüşmenin bir aşamasında Elifnur ağlayarak, okulu bırakmasının ve evlendirilmek istenmesinin kendisini çok korkuttuğunu ve üzdüğünü söylemiştir. Kendisine evleneceği kişinin iyi biri olduğu, kendisini koruyacağı ve yokluk çekmeyeceği yönünde telkinler verildiğini anlatmıştır. Bu nedenle, ailesini üzmemek için durumu kabullenmeye çalıştığını ifade etmiştir.

Meslek elemanı, aileyi ve Elifnur'u dinledikten sonra şu adımları izlemiştir:

- Elifnur'un okula geri dönmesi ve eğitimine devam etmesi için aileyi ikna etmeye çalışmıştır. Aksi durumda resmî makamlara bildirim yapmak durumunda olduğunu ifade etmiş ve ortaya çıkacak cezai sorumluluklar hakkında bilgilendirme yapmıştır.
- Erken yaşta evlendirmenin, fiziksel ve ruhsal sağlık açısından riskleri hakkında aileyi bilgilendirmiştir.
- Çocuk hakkında eğitim ve danışmanlık tedbirleri alınması için başvuruda bulunulacağını aileye iletilmiştir.
- Ailenin ihtiyaçları hakkında görüşmek ve neler yapılabileceğini belirlemek için birlikte çalışmanın olası yararlarına ilişkin bilgilendirme yapmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Okul Sistemiyle Çalışma

Araştırmalar, erken yaşta ve zorla evlendirilen çocukların çoğunlukla eğitim yaşamından uzaklaştığını ve böylece eğitim hakkından mahrum kaldığını ortaya koymaktadır. Türkiye’de yasal düzlemde 12 yıllık eğitimin zorunlu olduğu ve zorunlu eğitim sürecinin çocukluk yaşamını içeren dönemi kapsadığı düşünüldüğünde, eğitim kurumları başta olmak üzere tüm kamu kurumlarının çocukların eğitimini sürdürmesi konusunda sorumluluk sahibi olduğunu vurgulamak gerekir.

Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanları, Türkiye’deki eğitim sistemi açısından kritik bir sorun olarak belirlenen okul devamsızlığının takibi ve okul terkinin izlenmesi çalışmalarına yönelik olarak okul profesyonellerine destek sağlayabilirler. Nitekim erken yaşta evlendirme olgusunda görüldüğü üzere, okula devam etmeme yalnızca öğrencinin bireysel kararına dayanmayan çok bileşenli bir durum olduğu için uygulama ortamında çok disiplinli bir pratiğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda meslek elemanları, il genelinde yapılacak risk haritalandırmalarına dayalı olarak risk düzeyi yüksek okullardan başlamak üzere okul yöneticileri ve rehberlik servisleriyle yakın bir iş birliği geliştirmek durumundadır.

Özellikle okul yönetimlerinin, okula devam etmeyen çocukları Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bildirmeleri konusunda teşvik edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar okul yönetimleri çocukların devamsızlık durumlarını takip etme ve devamlılığı sağlama konusunda çalışma yürütse de başarılı olunamayan durumlar için iş birliği talep etmekte gecikebilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

NELER ÖĞRENDİK?

Bu ders kapsamında, çocukların yaşadığı insan hakları ihlallerinden biri olan erken yaşta ve zorla evlendirilme olgusunu anlama ve değerlendirme ile bu sorunla mücadele etme bileşenlerinin ele alınması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda erken yaşta, erken ve zorla evlendirilmenin tanımı, nedenleri, sonuçları ve bu soruna yönelik ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ele alınarak sorunun çözümünde rol oynayacak uygulamalara yer verilmiştir.

Öncelikle erken yaşta, erken ve zorla evlendirilme olgusu tanımlanarak bu sorunu ortaya çıkaran kültürel, sosyal ve ekonomik faktörler üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, erken yaşta ve zorla evlendirmenin toplumsal dinamikler içinde nasıl kabul gördüğü ele alınmıştır. Cinsiyet ayrımı, yoksulluk, kültürel normlar, aile baskısı ve eğitimsizlik gibi faktörler bu sorunun ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Bu nedenlerin anlaşılması, erken yaşta ve zorla evlendirmenin temel kaynaklarının belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Öte yandan, erken yaşta ve zorla evlendirmenin çocukluk döneminde ve ileriki yıllarda bireyler üzerinde ciddi sonuçları bulunmaktadır. Eğitim fırsatlarından yararlanamama, sağlık sorunları, şiddet ve istismar, psikososyal etkiler gibi konular travmatik deneyimlere neden olmaktadır.

Erken yaşta ve zorla evlendirmeye yönelik ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelerin ele alınması, soruna yönelik mücadele kapsamında uygulayıcılara rehberlik etmektedir. Bu doğrultuda, sorunla mücadelede hukuki çerçevenin önemini anlamak, çocukların korunması ve bu tür evliliklerin önlenmesi için gereken mekanizmaları oluşturmak konusunda önemli bir yere sahiptir. Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi uluslararası düzeyde önemli belgeler olarak ulusal mevzuatın şekillendirilmesinde etkili olmaktadır. Ulusal mevzuat kapsamında; Çocuk Koruma Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu soruna ilişkin meslek elemanlarının dayanak aldığı çeşitli hükümler barındırmaktadır. Bununla birlikte, ulusal yasal düzenlemelerde erken yaşta ve zorla evlendirmelerle mücadeleye dönük özel bir hüküm veya politika öngörüsü bulunmadığını belirtmek gerekir.

Erken yaşta ve zorla evlendirmelerin önüne geçilmesinde, erken yaşta evlendirilme riski altında olan çocukların tespit edilmesi önem teşkil etmektedir. Bunun için risk faktörlerine dayalı bir takip ve izleme mekanizmasının işlerlik kazanması gerekmektedir. Risk altında bulunan çocukların izlenmesinde, çocuklarla temas halinde bulunan profesyonellerin sorumluluk üstlenmesi ve multidisipliner bir yaklaşımla çalışmaya önem vermesi gerekmektedir. Diğer taraftan, erken yaşta evlendirmelerin önlenmesine yönelik hukuki mücadelede, suç unsurlarının belirlenmesi ve gerekli delillerin toplanmasında kolluk kuvvetlerine önemli görev düşmektedir.

Meslek elemanlarının, erken yaşta evlendirmelerin çocuk istismarı kapsamında suç olduğuna ve bu durumun bildirilmesinin bir zorunluluk olduğuna ilişkin kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personele eğitim ve/veya bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Toplantılarda, resmî bildirimlerin nasıl yapılacağına ilişkin yöntemlerin ve somut örneklerin ele alınmasının yararlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Toplumda geleneksel kabullerden doğan çeşitli inanç ve tutumlar, erken yaşta evlendirmelerin devam etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, toplumun erken yaşta evlendirmelere neden olan yanlış inançlar ve bunların yarattığı olumsuz sonuçlar hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ailelerle birlikte çalışmak da önemli bir rol oynamaktadır. Ailelerle doğrudan çalışmalar yürütülmesi önemsenmelidir. Nitekim her durumda, toplumun geneline hitap eden veya yalnızca resmî prosedürlerinin yürütülmesine indirgenen bir yaklaşım, etkili sonuçlar almak için yeterli olmayacaktır. Bu bakımdan, çocukla ve ailesiyle birebir mesleki ilişki geliştirmeye dayanan uygulamalar yürütmek önemsenmelidir.

Aileyle yakın bir ilişki geliştirerek çocuğun haklarını savunmayı ve ailenin sorunlarına çözüm aramayı içeren bir müdahale sürecinin yürütülmesi çarpan etkisi ile diğer aileler üzerinde de etki oluşturabilir. Kültürel açıdan erken yaşta evliliklerin daha fazla görüldüğü ve risklerin daha yüksek olduğu ailelerin öncelikli hedef grupta yer alması sağlanabilir.

On sekiz yaşını doldurmamış bireyin evlenmesine yönelik mahkemeye yapılacak müracaatlarda detaylı incelemelerin yapılması, çocuğun iradesi dışında bir evliliğe sürüklenmesinin önüne geçilmesinde oldukça önemlidir. Bu konuda gerekli bilgilerin temin edilmesi için kolluğun ve aynı zamanda çocuk koruma sistemi içerisinde görev yapan meslek elemanlarının yapacağı incelemeler önem kazanır.

Sonuç olarak, çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmesi olgusunu ve buna yönelik mücadele stratejilerini ele alan bu ders, soruna ilişkin genel bir çerçeve sunarken aynı zamanda politika geliştirme ve uygulamaya dönük çıkarımlar sağlamaktadır. Bu alanda çalışan profesyonellerin, erken yaşta ve zorla evlendirilen çocukların durumunu anlama, değerlendirme ve bu sorunu çözmek için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmeyi amaç edinmesi gerekmektedir. Dolayısıyla soruna eleştirel bir perspektifle yaklaşmak, çocuk haklarını savunma ve bu tür evliliklere karşı mücadele etme konusunda kurumsal mekanizmaların güçlenmesini sağlayacaktır. Bu sayede, çocukları koruma ve bu soruna karşı etkili müdahalede bulunma konusunda önemli bir rol üstlenmek mümkün olacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SORULAR

- Türk Medeni Kanunu'na göre bir kişinin kendi iradesiyle evlenebilmesi için kaç yaşını doldurmuş olması gerekir?
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - Olağanüstü durum veya pek önemli sebebin varlığı
 - Evleneceği kişinin 18 yaşını doldurmuş olması
 - Anne-babanın rızasının bulunması
 - Mahkeme kararı
- Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri, 16 yaşını doldurmuş bir Türk vatandaşının evlenebilmesi için gerekli olan temel koşullar arasında yer alır?
 - Yalnız I
 - II ve III
 - I ve IV
 - II-II-III
- Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta evlendirmenin nedenleri arasında gösterilemez?
 - Erken cinsel deneyimi önlemek
 - Ekonomik güvence sağlamak
 - Eğitim fırsatlarından yararlanırmak
 - Düşük sosyoekonomik statü
- Aşağıdakilerden hangisi, psikosozal açıdan sağlıklı bir evliliğin gerçekleşmesi için daha önemlidir?
 - Bireyin evlenmeye ikna edilmesi
 - Bireyin evlenme yaşını doldurması
 - Bireyin evleneceği kişinin ekonomik olanaklarının iyi olması
 - Bireyin evlilikte gerekli sosyal becerilere sahip olması
- Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta evlendirmeyi tanımlayan temel unsurdur?
 - Bireyin yasa dışı şekilde evlendirilmesi
 - Evlendirmenin bireyin istek ve iradesi dışında gerçekleştirilmesi
 - Bireyin erişkinliğe ulaştığı yaştan önce evlendirilmesi
 - Bireyin kendinden yaşça büyük biriyle evlendirilmesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- I. Ailede ve toplumsal yaşamda erkek otoritesinin geçerli olması
 - II. Namus kavramıyla kadının sınırlandırılması
 - III. Kız çocukların daha iyi koşullara sahip olması
 - IV. Kız çocuğa ailede verilen değerin yüksek olması
6. Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri, ataerkilliğe dayalı cinsiyet ayrımının kız çocukların evlendirilmesi üzerindeki etkileri arasındadır?
- a) Yalnız I
 - b) I-II
 - c) II-III
 - d) III-IV
7. Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta evlendirmenin sonuçları arasında yer alır?
- a) Zamanla daha iyi yaşam koşullarına erişme
 - b) Sağlık durumunun iyileşmesi
 - c) Haklarının güvence altına alınması
 - d) Cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalma riskinin artması
8. Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta ve zorla evlendirmelerle ilgili doğru bir ifadedir?
- a) Küresel boyutta görülen bir sorundur.
 - b) Medya tarafından abartılan bir durumdur.
 - c) Yalnızca kız çocukları etkileyen bir sorundur.
 - d) Belli dinlere özgü bir uygulamadır.
9. Erken yaşta evlendirmeler ile eğitim arasındaki ilişkiye dair aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
- a) Erken yaşta evlendirilen bireylerin eğitimden mahrum kalma riski daha yüksektir.
 - b) Düşük eğitim seviyesindeki ailelerden gelen çocukların evlendirilme riski daha yüksektir.
 - c) Eğitime devam etme, erken yaşta evlendirmenin önlenmesinde etkili bir araçtır.
 - d) Erken yaşta evlendirilen bireylerin çocukları eğitim sürecinde daha başarılıdır.
10. Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta evlendirilen birey için ortaya çıkan sağlık riskleri arasında sayılamaz?
- a) Düşük doğum olasılığının azalması
 - b) Cinsel yolla bulaşan hastalıkların artması
 - c) Erken yaşta doğum yapma
 - d) Gebelik komplikasyonlarında artış

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- 11.** On altı yaşını doldurmuş bireylerin evlenmesiyle ilgili Medeni Kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin aşağıdakilerden hangisi doğru bir bilgiyi yansıtmaz?
- Olağanüstü durum ve pek önemli bir sebebin var olması
 - Hükmün, mahkeme kararı doğrultusunda uygulanabilmesi
 - Çocuğun ve velinin görüşünün alınmasının zorunlu olması
 - Çocuğun tam ve özgür iradesinin bulunup bulunmadığının araştırılması
- 12.** Evlilik ve erken yaşta evlendirmeler hususunda Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) hükümlerinde aşağıdakilerden hangisi yer almaz?
- Asgari evlenme yaşı belirlenecektir.
 - Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi yasal sayılmayacaktır.
 - Evlenmelerin resmî sicile kaydı mecburi olacaktır.
 - Evlilikle ilgili kararlarda, toplumsal normlar geçerli olacaktır.
- I.** Çocuğun cinsel istismarı
II. Reşit olmayanla cinsel ilişki
III. Eğitim hakkının engellenmesi
IV. Suçun bildirilmemesi
- 13.** Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri, erken yaşta ve zorla evlendirmelerle ilişkili olarak Türk Ceza Kanunu kapsamında ortaya çıkabilecek suç unsurları arasındadır?
- Yalnız II
 - I-II
 - I-II-IV
 - I-II-III-IV
- 14.** Çocuk Koruma Kanunu'na göre ailesi tarafından evlendirilmek istenen ve bu nedenle baskı ve şiddete maruz kalan bir çocuk hangi hukuki tanıma uymaktadır?
- Korunma ihtiyacı olan çocuk
 - Suç mağduru çocuk
 - Ebeveyn bakımından yoksun çocuk
 - Hakları ihlal edilen çocuk
- 15.** Aşağıdakilerden hangisi, bir çocuğun erken yaşta evlendirilme riski altında olduğunu düşündürebilir?
- Artan okul performansı
 - İstismara uğrama emareleri
 - Sosyal aktivitelere katılma
 - Yaşa uygun dış görünüş

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

16. Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta evlendirmelerin yaratabileceği sosyal etkiler arasında yer alır?

- a) Cinsiyet eşitliğinin sağlanması
- b) Sosyal destek mekanizmalarının güçlenmesi
- c) Aile içi şiddetin azalması
- d) Toplumsal eşitsizliklerin artması

17. Erken yaşta evlendirmeye dayalı vakaların birçoğunda; evlilik kararı, bireysel ve sosyal yaşam gibi hususlarda evlendirilen çocukların söz sahibi olmadığı görülür.

Yukarıda açıklanan durum, çocuğun hangi alandaki haklarının ihlaliyle **doğrudan** ilgilidir?

- a) Eğitim
- b) Sağlık
- c) Katılım
- d) Yaşama

18. Çocuğun erken yaşta ve zorla evlendirildiği veya evlendirileceği belirlenirse kimler bu durumu resmî makamlara bildirebilir?

- a) Yalnızca kamu görevlileri
- b) Yalnızca çocuğun ailesi
- c) Kamu görevlileri ve aile bireyleri
- d) Herkes

19. Aşağıdakilerden hangisi, erken yaşta evlendirmelere yönelik yanlış inançlar arasında değildir?

- a) Ergenliğe girmek, aile kurmaya hazır olmaktır.
- b) Erken evlenen kişi, evlilikte daha uyumlu olur.
- c) Evlenmekte geç kalan, yoksul olur.
- d) Evlenmek, çocuğun geleceğini kurtarır.

20. Erken yaşta evlendirmelerin önlenmesi amacıyla aileyle çalışan meslek elemanı, aşağıdakilerden hangisini amaçlamaz?

- a) Ailenin ekonomik durumunun iyileştirmek
- b) Aile bireyelerine psikolojik destek sunmak
- c) Sağlık hizmetlerine yönlendirme yapmak
- d) Babaları sürecin dışında tutmak

1C	2C	3C	4D	5C	6B	7D	8A	9D	10A	11C	12D	13D	14A	15B	16D	17C	18D	19C	20D
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abukan, B., ve Yıldırım, F. (2017). Cinsiyet temelli şiddetin bir biçimi olarak erken evlilikleri önlemek için kadınların güçlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 10(53), 425-432.
- Ahmed, T. (2015). Child marriage: A discussion paper. *Bangladesh Journal of Bioethics*, 6(2), 8-14.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB ve HÜNEE). (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. https://hips.hacettepe.edu.tr/tr/analiz_ve_rapor-102
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB). (2015b). *Türkiye'de Evlilik Tercihleri Nisan 2015*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/tu-rkiyede-evlilik-tercihleri-aras-tirmasi-2015.pdf>
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB). (2016). *Suriyeliler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasındaki evlilik ilişkileri araştırması 2016*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://www.aile.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf
- Akço Bilen, S. (2021a). *Kolluk kuvvetlerine yönelik erken yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesi rehberi*. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA). <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1841>
- Akço Bilen, S. (2021b). *Erken yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik hukuki bilgiler rehberi*. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA). <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1840>
- Aktepe, E., & Atay, İ. (2017). Çocuk evlilikleri ve psikososyal sonuçları. *Current Approaches in Psychiatry*, 9(4), 410-420.
- Aslan, B. (2019). Psikoloji penceresinden erken yaşta evlendirilen kız çocukları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(43), 43-55. 10.31828/tpy1301996120180525m000004
- Boran, P., Gökçay, G., Devocioğlu, E., & Eren, T. (2013). Çocuk gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26(2), 58-62.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç. S., ve Saniyaman, S. (2015). Çiçeklerin kaderi: Türkiye'de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. *Bilgi*, (73), 63-98.
- Çalışkan, N. (2018). *Erken yaşta ve yetişkin yaşta evlenen kadınların evliliğe ve aile kurumuna yaklaşımları*. (Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Çetin, M. (2020). Toplumsal bir gerçeklik olarak çocuk gelin kavramı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (5), 107-122. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/js/cs/issue/55100/706838>
- Doğan Köroğlu, A. (2014). *En az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde erken yaşta evliliklerle mücadele ve Türkiye uygulamaları*. (Uzmanlık Tezi). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Duman, N., ve Coşkun, B. (2019). "Erken yaşta evlilik" ya da "çocuk gelin" olgusuna psikososyal bir bakış. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 4(2), 267-276.
- Durğut, S. (2015). *İlk evliliğini 18 yaş altında yapmış ve aynı kişi ile evli olan kadınların evlilik uyumlarının belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı.
- Erulkar, A. (2013). Adolescence Lost: The Realities of Child Marriage. *Journal of Adolescent Health*. 52, 513-514.
- Gezer Tuğrul, Y. (2018). Erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik süreçleri, deneyimleri ve sonraki yaşamları üzerine nitel bir çalışma. *Sosyoloji Notları*, 2(1), 2-38.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE). (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Temel Bulgular. https://hips.hacettepe.edu.tr/tr/2018_tnsa_analiz_ve_rapor-56
- Human Rights Office of the High Commissioner [İnsan Hakları Yüksek Komiserliği] [OHCHR]. (2023). *Child and forced marriage, including in humanitarian settings*. <https://www.ohchr.org/en/women/child-and-forced-marriage-including-humanitarian-settings#:~:text=Child%20marriage%20is%20any%20marriage,free%20consent%20to%20the%20Union>.
- İbiloğlu, A., Atlı, A., Oto, R., & Özkan, M. (2020). Enstest ve çocukluk çağı cinsel istismarı. L. Tamam içinde, *Şiddet ve Travmaya Psikiyatrik Bakış* (s. 99-117). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- İpek, Z., Yeşilmen, M., ve Ocakoğlu, B. (2022). *Ergen bireylerde intihar davranışının çok yönlü incelenmesi: Batman ili örneği*. Ankara: Dorlion Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Ataca, B. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye'den otuz yıllık bir portre. P. Önder Erol, E. Aloğlu (Çev.). *Sosyoloji Dergisi*, 35, 77-101. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/490971>
- Kanburoğlu, B. (2019). *Evlü kadınlarda evlilik yaşı ve evlenme biçiminin evlilik doyumu ve depresyon düzeyine olan etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı.
- Kara, B. (2015). Değişen aile dinamikleri açısından erken yaşta evlilikler sorunu ve toplumsal önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 59-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/issue/20811/222585>
- Karaca, N. (2021). *Evlü bireylerde bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı.
- Kaya, H., Alnak, A., Subaşı, B. Z., Arslan, N. B., ve Şahin, D. (2022). Erken yaşta evliliklerin ruhsal sonuçları: Kadınların ruhsal ve cinsel sağlığındaki uzun dönem etkiler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 57-66. DOI: 10.5505/kpd.2022.00187

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Keldal, G. (2021). *Evliliğe hazır oluş ile ilgili faktörler*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı. Ankara.
- Köseli, A. & Çelik, K. (2020). *Çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin sağlık riskleri ve sonuçlarına çok sektörlü yaklaşım*. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA). https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_cyeze_sagliksonuclariraporu_turkce.pdf
- Kutlu, A. (2020). Erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 57-71. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1185820>
- Kurt, N., ve Araç, S. (2018). Batman İli ve Kadın İntiharları. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(1), 94-98.
- Özcebe, H. ve Küçük Biçer, B. (2013). An important female child and woman problem: Child marriages. *Turkish Archives of Pediatrics*; 86-93. <https://turkarchpediatr.org/en/an-important-female-child-and-woman-problem-child-marriages-13518>
- Özpulat, F. (2016). Toplumun ihmal edilen yüzü: Çocuk evlilikler ve kadın sağlığına yansımaları. *Online Turkish Journal of Health Sciences (OTJHS)*, 2(1), 11-22.
- Poyraz Fındık O, T., Gökalp Özcan, B., Rodopman Arman, A., ve Gümüştaş, F. (2019). Erken evlendirilmeleri için adli rapor talebi ile çocuk psikiyatri polikliniğine yönlendirilen ergenlerin sosyo-demografik ve ruhsal özelliklerinin değerlendirilmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 26(3), 125-130. 10.4274/tjcamh.galenos.2019.2019.06.011
- Soylu, N., ve Ayaz, M. (2013). Adli değerlendirme için yönlendirilen küçük yaşta evlendirilmiş kız çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 136-144.
- Tosun, Z. (2021). *Erken yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesi temel bilgiler rehberi*. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA). <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1843>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2010). *Erken yaşta evlilikler hakkında komisyon raporu*. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/2088>